

QO'RIQLASH BO'LINMALARINI JAMOAT TARTIBINI SAQLASH XIZMATIGA JALB ETISHNING NAZARIY-HUQUQIY ASOSLARI

Jamoat xavfsizligi universiteti kursanti

Vohidjonov Otabek Vohidjon o'g'li

Annotatsiya: Mazkur maqolada qo'riqlash bo'linmalarini jamoat tartibini saqlash xizmatiga jalb etishning nazariy-huquqiy asoslari tahlil qilinadi. Unda jamoat tartibi va jamoat xavfsizligi tushunchalarining farqli jihatlari, qo'riqlash bo'linmalarining yordamchi subyekt sifatidagi o'rni, ichki ishlar organlari bilan hamkorlikning huquqiy mazmuni hamda vakolatlarning chegaralanishi masalalari yoritilgan. Maqolada qo'riqlash bo'linmalarining vazifalari huquqbuzarliklarning oldini olish, obyekt va hududlarda nazoratni kuchaytirish, shubhali holatlar haqida vakolatli organlarga axborot yetkazish kabi yo'nalishlar bilan bog'liq ekani asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: jamoat tartibi, jamoat xavfsizligi, qo'riqlash faoliyati, ichki ishlar organlari, vakolatlar taqsimoti, huquqiy maqom, profilaktika.

Abstract: The article analyzes the theoretical and legal foundations for involving security units in public order maintenance. It discusses the legal distinction between public order and public security, the auxiliary role of security units, cooperation with internal affairs bodies, and the limits of authority. The article substantiates that security units contribute to public order mainly through preventive control, protection of facilities and territories, identification of suspicious situations, and timely information exchange with competent authorities.

Keywords: public order, public security, security activity, internal affairs bodies, division of powers, legal status, prevention.

Jamoat tartibi tushunchasi jamiyatda mavjud huquqiy va axloqiy qoidalarning amalda bajarilishi, jamoat joylarida fuqarolarning o'zini tutish qoidalariga rioya qilishi hamda shaxs, jamiyat va davlat manfaatlari o'rtasidagi muvozanatni ifodalaydi. Jamoat xavfsizligi esa mazmun jihatidan kengroq tushuncha bo'lib, turli xavf va tahdidlardan himoyalanih,

favqulodda vaziyatlar, jinoyatchilik va boshqa xavfli holatlarning oldini olish tizimini qamrab oladi. Demak, jamoat tartibi jamoat xavfsizligining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi, biroq ular bir-biriga aynan teng tushuncha emas.

Qo‘riqlash bo‘linmalarining jamoat tartibini saqlashdagi roli aynan ushbu farqlanish orqali aniqlanadi. Ular jamoat xavfsizligini ta‘minlash bo‘yicha davlat majburlov vakolatlariga ega emas, lekin xizmat olib borayotgan obyektlar va hududlarda tartibni mustahkamlash, huquqbuzarliklarning oldini olish, shubhali holatlarni aniqlash, fuqarolarni ogohlantirish va vakolatli organlarga axborot yetkazish orqali jamoat tartibini saqlashga hissa qo‘shadi.

Qo‘riqlash bo‘linmalarining huquqiy maqomi ularni ichki ishlar organlari xodimlaridan farqlaydi. Ichki ishlar organlari jamoat tartibini saqlashda davlat vakolatlarini amalga oshiruvchi asosiy subyekt bo‘lsa, qo‘riqlash bo‘linmalari yordamchi va qo‘llab-quvvatlovchi xizmat sifatida qatnashadi. Bunday yondashuv vakolatlarining chalkashib ketishining oldini oladi hamda har bir subyektning mas‘uliyat doirasini belgilaydi.

Nazariy jihatdan qo‘riqlash faoliyatining jamoat tartibi bilan bog‘liqligi profilaktik xarakterga ega. Profilaktika deganda huquqbuzarlik sodir etilgandan keyin ta‘sir chorasi ko‘rish emas, balki uni sodir bo‘lishidan avval aniqlash va oldini olish tushuniladi. Qo‘riqlash xodimi xizmat joyida doimiy kuzatuv olib borishi, fuqarolar oqimini tartibga solishi, xavfli vaziyatlarni vaqtida sezishi va tegishli organlarga xabar berishi orqali aynan profilaktik vazifani bajaradi.

Qo‘riqlash bo‘linmalarini jamoat tartibini saqlashga jalb etishning huquqiy asosi bir nechta normativ manbalar uyg‘unligida namoyon bo‘ladi. Konstitutsiyaviy normalar davlatning fuqarolar xavfsizligini ta‘minlash majburiyatini belgilasa, sohaviy qonunlar ichki ishlar organlari va qo‘riqlash faoliyatining vazifalarini aniqlashtiradi. Bu huquqiy tizim qo‘riqlash bo‘linmalarining vakolatlarini kengaytirish emas, balki ularning qonuniy doirasini belgilashga xizmat qiladi.

Ayniqsa, qo‘riqlash xodimlarining majburlov choralari qo‘llash vakolatiga ega emasligi muhim huquqiy chegaradir. Ular ma‘muriy bayonnoma tuzish, shaxsni majburan ushlab turish, huquqiy baho berish yoki javobgarlik choralari belgilash huquqiga ega emas. Bunday cheklov bir tomondan fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlarini himoya qilsa, ikkinchi tomondan qo‘riqlash tizimining yordamchi rolini aniq ko‘rsatadi.

Ichki ishlar organlari va qo‘riqlash bo‘linmalari o‘rtasidagi hamkorlik vakolatlar taqsimoti, axborot almashuvi va xizmatni muvofiqlashtirish tamoyillari asosida tashkil etiladi. Masalan, qo‘riqlash xodimi xizmat hududida huquqbuzarlik alomatlarini ko‘rsa, vaziyatni xavfsiz nazorat ostida ushlab turishi va vakolatli organlarga zudlik bilan xabar berishi lozim. Huquqiy chora esa ichki ishlar organlari tomonidan amalga oshiriladi.

Mazkur yondashuv jamoat tartibini saqlash tizimida tezkorlik va qonuniylikni uyg‘unlashtiradi. Qo‘riqlash xodimlari ko‘p hollarda obyekt va hududda birinchi bo‘lib vaziyatni ko‘radi, ichki ishlar organlari esa huquqiy choralarni qo‘llash vakolatiga ega bo‘ladi. Shunday qilib, hamkorlik jamoat tartibini ta‘minlashning amaliy samaradorligini oshiradi.

Qo‘riqlash bo‘linmalarini jamoat tartibini saqlash xizmatiga jalb etish nazariy-huquqiy jihatdan asoslangan, ammo qat‘iy chegaralangan faoliyatdir. Ularning roli ichki ishlar organlarini almashtirish emas, balki jamoat tartibini ta‘minlashda profilaktik, nazorat va axborot beruvchi yordamchi subyekt sifatida ishtirok etishdan iborat.

Maqolada olib borilgan tahlil shuni ko‘rsatadiki, qo‘riqlash bo‘linmalarining jamoat tartibini saqlashdagi samaradorligi huquqiy maqomning aniqligi, vakolatlarning chegaralanganligi, ichki ishlar organlari bilan hamkorlik mexanizmlarining ishlashi va xizmat xodimlarining huquqiy madaniyatiga bog‘liq. Shu bois qo‘riqlash tizimini rivojlantirishda huquqiy aniqlik, o‘qitish, nazorat va hamkorlik algoritmlarini takomillashtirish ustuvor yo‘nalish bo‘lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi qonunchilik ma‘lumotlari milliy bazasi.

2. O‘zbekiston Respublikasining “Qo‘riqlash faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, amaldagi tahrir.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Ichki ishlar organlari to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, amaldagi tahrir.
4. O‘zbekiston Respublikasining Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksi. – Toshkent, amaldagi tahrir.
5. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta‘minlash – taraqqiyot va farovonlik garovi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
6. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
7. Административное право Республики Узбекистан: учебник / под ред. Б.Т. Халилова. – Ташкент: ТГЮУ, 2020.
8. Qo‘riqlash xizmati faoliyatining huquqiy asoslari: o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: IIV Akademiyasi nashriyoti, 2021.